

Úvod ke speciálnímu číslu odborného časopisu JOSRA

 31.01.2014

Samostatné číslo časopisu JOSRA je věnováno stále aktuálnímu tématu migrace. Uveřejněny jsou vybrané články, ve kterých se autoři či autorky nesnaží komplexně řešit tematiku, ale kterými naznačují širokou rozmanitost problematiky, představují různé zorné úhly pohledu a zaměřují pozornost na různé jednotlivé aspekty migrace. Cílem publikačních aktivit je zvýšit informovanost širší veřejnosti a napomoci k prosazování rovných podmínek, odstraňování bariér, diskriminačních jevů, snižování pracovních úrazů, smrtelných pracovních úrazů a zvyšování celkové úrovně bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Zejména vlivem globalizace dochází ke stále výraznějšímu pronikání zahraničních podnikatelů, firem, nadnárodních řetězců do domácích ekonomik, k vyšší prostorové mobilitě pracovních sil včetně pracovní migrace. Problémy v zaměstnávání zahraničních pracovníků mohou způsobovat jiné zvyklosti, tradice, odlišné znalosti a přístupy k zajišťování bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a také jiná úroveň kultury bezpečnosti. Migrace a integrace cizinců do společnosti v rámci různých typů zahraniční migrace, má také vzhledem ke svému kontextu velmi blízko k problematice lidských práv, politické filozofie, otázek spravedlnosti apod.

cizinci

migrace

zaměstnanost

pracovní úrazy

Migrace je moderně pojímána jako komplexní a multidimenzionální fenomén. Pojem migrace (migratio) je odvozen od latinského migro, migrare (stěhovat se, vystěhovat se, přesídlit). Demografové označují migraci jako mechanický pohyb obyvatelstva. Migraci lze stručně definovat jako proces prostorového přemísťování osob mezi územními jednotkami uvnitř hranic státu (**vnitřní migrace**) nebo přes hranice státu (**vnější migrace**). Tento proces je spojený se změnou místa bydliště v časovém horizontu na kratší či delší dobu nebo natrvalo^[1]. Migrace může být **vynucená, nedobrovolná** (evakuace, vyhoštění) – změny klimatu, přírodní katastrofy, hladomor, nedostatek pracovních příležitostí, náboženské, rasistické, politické důvody, represe, ozbrojené konflikty a jiné ohrožení života, živobytí a svobody člověka. **Dobrovolná** migrace je spjata se sjednocením rodin a především s ekonomickými důvody. K širokému spektru motivů může patřit přijatelnost klimatu, úrodnost, dostupnost potravin, vyšší úroveň a kvalita života, pracovní a studijní příležitosti, nízká kriminalita, politická stabilita apod. Dosud neexistuje samostatný vědní obor, který by se komplexně migrací zabýval a přitom se opíral o jednotnou obecnou teorii s logickou vnitřní provázaností. V rámci různých oborů byly formulovány teorie (koncepty, přístupy), které zachycují pouze určité aspekty či typy mezinárodní migrace a které se zabývají příčinami a důsledky (politické, ekonomické, sociální, kulturní apod.) migračních procesů na makro nebo na mikro úrovni. Mohou být ovlivněny časem vzniku a mohou mít také zúžený pohled na problematiku

(hledisko jedince a hledisko společnosti).

Teritoriální pohyby obyvatelstva z různých důvodů a příčin provázejí lidskou společnost od nepaměti. V současnosti má mezinárodní migrace celosvětový charakter a stále nabývá na významu a intenzitě. Tempo růstu světové populace migrantů se v 60. až 90. letech více než zdvojnásobilo a předpokládá se, že se tento trend v 21. století ještě urychlí. Akcelerátorem migračních pohybů na přelomu 20. a 21. století je stále prohlubující se proces globalizace podporovaný prudkým rozvojem infrastruktury, dopravy, moderních informačních a komunikačních technologií apod. Mezinárodní migraci dnes uvádějí do pohybu jak ozbrojené konflikty, etnické čistky, politické represe, tak i běžné ekonomické důvody – snaha zajistit si lepší životy. Cestu za lepšími životními podmínkami a pracovními příležitostmi postupují zejména obyvatelé z méně rozvinutých zemí do vyspělejších a ekonomicky silnějších zemí. Převažující příčiny migrace v současném světě jsou spatřovány zejména v nerovnoměrném vývoji jednotlivých světových teritorií, v bohatství a síle ekonomik jednotlivých zemí, v jejich potenciálu a množství příležitostí i v životní úrovni jejich obyvatel. Pro mnoho zemí představují migranti cenný zdroj pracovních sil.

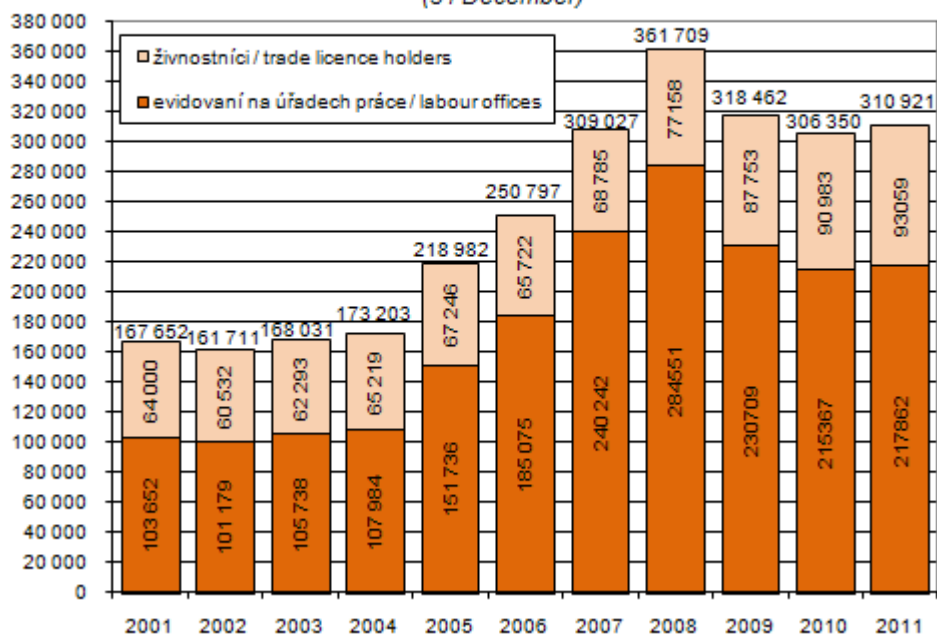
Imigraci do Evropy podpořil výrazný ekonomický rozvoj západních evropských zemí po druhé světové válce spojený s rozvojem sociálních a lidskoprávních aspektů života. Prohlubuje se liberalizace pohybu osob v Evropě (zavedení tzv. Schengenského prostoru), stále větší důraz se klade na solidaritu, rovnost příležitostí a antidiskriminační opatření vůči menšinám a sociálně znevýhodněným skupinám atd. Vztah mezi migranty a hostitelskou zemí se také mění a již není pouze chápán jako „multikulturní“ soužití přistěhovaleckých komunit a domácího obyvatelstva, ale jako proces občanské integrace jednotlivých přistěhovalců.

V posledních desetiletích přinesly politické změny Evropě zvýšené migrační proudy. Evropská Unie v této souvislosti klade důraz na harmonizaci migračních a azylových politik jednotlivých členských států, na monitorování a regulaci mezinárodních migračních proudů zejména s cílem omezit rozsah jejich nelegálních forem. V rámci legálního přistěhovalectví Evropská unie zaměřuje pozornost na proces integrace cizinců, a to v sedmi oblastech: právní systém, zaměstnávání, bydlení, zdravotnictví a systém sociálního zabezpečení, kultura a náboženství, vzdělávání. Integrace je vnímána jako oboustranný proces, kdy cílová země začleňuje imigranta do společenskoekonomických struktur a kdy imigrant začleňuje své schopnosti, dovednosti a kulturu do celkového potenciálu hostitelské země.

Česká republika patří k evropským zemím s nejvyšším procentuálním nárůstem cizinců na populaci. Tento trend bude zřejmě i nadále pokračovat. Podle prognóz ČSÚ se do roku 2050 sníží počet českých obyvatel na necelých 9,5 mil. Téměř každý sedmý obyvatel bude imigrant (cizinec). Trh práce České republiky je atraktivní především pro občany zemí s méně vyspělou ekonomikou. Mezi ekonomickými migranty jsou nejvíce zastoupeni Slováci, Ukrajinci, Vietnamci, Poláci a se značným odstupem následují Bulhaři, Rusové, Moldavané atd.

Vývoj počtu zaměstnaných cizinců v ČR podle postavení
v zaměstnání v letech 2001-2011 (31.12.)

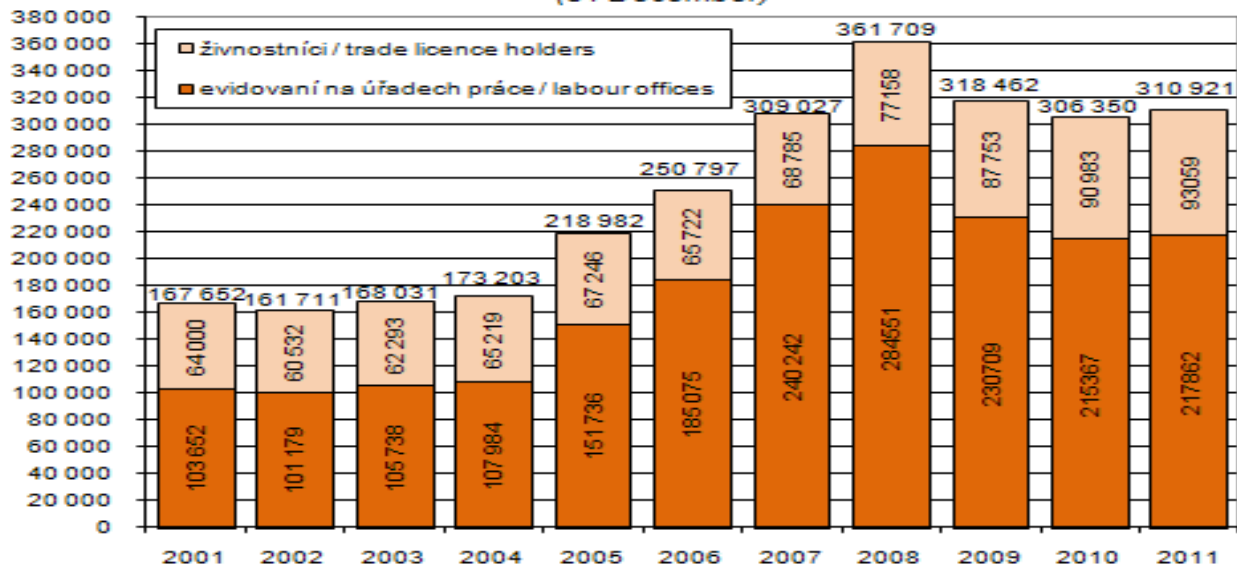
Employed foreigners by status in employment; 2001-2011
(31 December)

Obr. 1: Vývoj počtu cizinců s pobyty trvalými a dlouhodobými pobyty nad 90 dní v ČR 1993-2012 (31.12.)
(zdroj: ČSÚ (http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_pocet_cizincu))

Vývoj počtu zaměstnaných cizinců v ČR podle postavení
v zaměstnání v letech 2001-2011 (31.12.)

Employed foreigners by status in employment; 2001-2011
(31 December)

Obr. 2: Vývoj počtu zaměstnaných cizinců v ČR podle postavení v zaměstnání v letech 2001-2011 (31.12.)
(zdroj: ČSÚ (http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_zamestnanost))

[1] Dle definice OSN je migrant každý člověk, který překročí mezinárodně uznávané hranice a zůstává v jiné zemi déle než rok.